

Kunst i dewocja: Religijna rzeźba terakotowa na terenach Państwa Kościelnego 1450-1550

Kierownik Projektu: dr Zuzanna Sarnecka

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Projekt zakłada opracowanie pierwszej monografii artystycznego i kulturowego znaczenia dewocyjnej rzeźby terakotowej z terenu Państwa Papieskiego w latach 1450-1550. Wybrany okres odpowiada najintensywniejszemu rozwojowi technologicznemu w dziedzinie przedstawień wykonywanych w tym materiale. Dotychczasowe badania nad religijną rzeźbą terakotową skupiały się niemal wyłącznie na dziełach florenckich mistrzów takich jak Luca della Robbia czy Donatello. Jednak to na terenach Państwa Papieskiego, a zwłaszcza Umbrii i Marche, w obliczu ograniczonego dostępu do marmuru, terakota stała się materiałem, w którym wykonywano najbardziej innowacyjne i znaczące dzieła rzeźbiarskie.

Zasadniczym celem projektu jest zgromadzenie i interpretacja możliwie wyczerpującego materiału zabytkowego pozwalającego na scharakteryzowanie sztuki zaniedbywanego do tej pory obszaru renesansowych Włoch. Ponadto analiza niepublikowanych dotąd obiektów oraz dokumentów archiwalnych pozwoli wykazać znaczenie terakotowej rzeźby dla kształtowania relacji społecznych i religijności danej grupy odbiorców na terenie Państwa Papieskiego. Przyjęcie nowej perspektywy badawczej, opartej na technicznych aspektach produkcji, pozwoli zestawić dzieła znanych artystów, z wytworami anonimowych, lokalnych rzemieślników.

Wstępna analiza rzeźb wykonywanych w warsztatach na terenie Państwa Papieskiego ukazała, że były one technicznie bardziej zaawansowane niż dzieła warsztatów tokańskich czy lombardzkich, m.in. dzięki wypracowaniu techniki trójrotnego wypalania rzeźb. To podejście do znaczenia materiału pozwala włączyć do badań niemal nieznane dotąd obiekty takie jak np. pokryte lustrem posągi świętych czy majolikowe modele kaplic, których przykłady, często zachowane fragmentarycznie, znajdują się w lokalnych muzeach we Włoszech, a których obecność w przestrzeni publicznej i prywatnej potwierdzają archiwalne dokumenty.

Analiza zróżnicowanych form rzeźby terakotowej otwiera również dostęp do całkowicie pomijanych do tej pory rozważań nad funkcją tych dzieł i udokumentowanymi we współczesnych przekazach, multisensorycznymi sposobami interakcji z obiektem. Zawężenie badań do jednej techniki pozwoli na przyjęcie szerokiej perspektywy geograficznej i wykazanie roli dewocyjnych rzeźb terakotowych w różnych przestrzeniach publicznych i prywatnych, oraz w odniesieniu do różnych warstw społecznych.

Za szczególnie ważne i obiecujące dla przyszłych badań wydaje się związanie refleksji nad funkcją dewocyjną dzieł nie tylko z problematyką ikonograficzną, lecz także z analizą materiałów i technologii wykonania. Charakter badań, uwzględniający różne typy źródeł od ikonograficznych, przez literackie i muzyczne po dokumenty archiwalne pozwoli ukazać piętnasto- i szesnastowieczną sztukę w nowej perspektywie: jako zbiór kunsztownych obiektów wytwarzanych przez artystów, którzy nie byli tylko zręcznymi rzemieślnikami, ale także osobami ściśle związanymi z religijnymi, kulturowymi i społecznymi oczekiwaniami współczesnych odbiorców.